

УДК 070 (477) (09) Ольга Рембецька

(Херсон)

КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ МІСТА ХЕРСОНА

НА ШПАЛЬТАХ ГАЗЕТИ «КОПЕЙКА»

У статті проаналізовано херсонську газету «Копійка», що інформувала читачів про культурно-мистецькі заходи, висвітлювала життя мешканців міста. Здійснено аналіз рубрик видання, тематичного та жанрового наповнення газети.

Ключові слова: суспільно-літературна, комерційна газета, газетні рубрики, висвітлення життя міста.

In this article Kherson newspaper "Cents" that informed readers about cultural events, covering the life of residents. The analysis categories publication, genre and thematic content of the newspaper.

Key words: social, literary, commercial newspaper, newspaper columns, highlighting the city.

Дослідження історії регіональної преси – важливий напрям історико-краєзнавчих, пресознавчих та книгознавчих досліджень. Провінційна преса, віддзеркалюючи особливості суспільно-політичного, економічного та культурного життя краю, слугує додатковим цінним матеріалом вивчення історії України, вона є невичерпним джерелом фактологічного краєзнавчого матеріалу. Тому дослідження матеріалів херсонської газети «Копійка» є досить актуальним.

Метою статті є здійснити аналіз рубрик херсонської газети «Копійка», яка висвітлювала культурне життя міста, інформувала читачів про мистецькі заходи.

Життя губерньського міста Херсона в Російській імперії на початку ХХ ст. важко уявити без газети. Способи донесення інформації, пріоритети у розподілі газетної площі, відбір новин і тем – усе це саме по собі може багато сказати про суспільство, на споживання якого був розрахований специфічний товар – газета, особливо, коли це було не державне, а комерційне видання.

Херсонська газета «Копійка» почала виходити з 28 квітня 1909 року. Останній номер газети вийшов 21 квітня 1913 року. Це була щоденна, безпартійна, суспільно-літературна та комерційна газета. Обсяг газети складав 4-6 листків, розмір 54x38 см.

Засновником та видавцем газети був херсонський купець першої гільдії, голова Херсонського біржевого комітету Мойсей Семенович Рабінович (1849–1911). Мойсей Рабінович – комерційний радник, власник лісопильного заводу, член обліково-позикового комітету Херсонського відділення державного банку з торговельно-промислових кредитів.

Друкувалась газета у типографії А. та М. Заранкіних, Б.А.Фукса. У відділі краєзнавства Херсонської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олеся Гончара зберігаються комплекти цієї газети за 1909-1913 роки.

Херсонська газета «Копійка» друкувала поточні політичні новини по країні й за кордоном, рецензії, світські плітки, приватні оголошення, рекламні матеріали.

Газета видавалася російською мовою. Видання мало такі рубрики: «Телеграфные известия», «По России», «Местная жизнь», «Отблески дня», «Театр и музыка», «Происшествия в Херсоне», «Фельетоны», «Спорт», «Письмо в редакцию», «Почтовый ящик». На першій та останніх сторінках розміщувались рекламні оголошення та приватні об'яви.

Друга сторінка була виділена під телеграми: інформація такого роду була найбільш важливою та заповнювала дві третини тієї площі, яку газети відводять під фактичний матеріал. На цій же сторінці була представлена рубрика «По России». Рубрики «Местная жизнь», «Происшествия в Херсоне», «Театр и музыка», «Фельетоны» розміщувались на двох наступних сторінках.

У виданні розміщувалися матеріали про концерти та гастролі в рубриці «Театр та музика», адже період кінця XIX – початку XX ст. – час мистецького становлення Херсона. Відбулося пробудження музичного та театрального життя, формування естетичної свідомості населення, були закладені основи, необхідні для подальшого розвитку музичної культури краю. Херсонщина на межі XIX–XX століть була регіоном, в якому яскраво представлені музичні традиції багатьох народів, які проживали на території краю. Концертні зібрання були улюбленою формою дозвілля культурного товариства Херсона на початку XX ст. Велика кількість концертних майданчиків у місті свідчить про справжнє захоплення музикою: музичні вечори проводилися у залах Міської Аудиторії, Міського та Дворянського зібрань, на Потьомкінському бульварі, в Олександрівському парку [1, с.8].

Мистецькі події, що відбувалися на концертних майданчиках, висвітлювалися достатньо активно. Саме з газетних заміток ми дізнаємося про те, що херсонці мали змогу почути відомих виконавців: О. Єрмакова, А. Большої, Є. Гілярова, М. Мейгарта (1910), О. Каміонського (1914). У травні 1912 р. в Міському зібранні відбувся концерт європейських зірок – примадони міланської опери А. Марцелло та артиста паризького театру Є. Мар'яшеса. Губернський центр відвідували також скрипалі: у 1909 - 1910 рр. до Херсона завітали соліст Його імператорської величності Л. Ауер з піаністом Л. Крейцером, скрипалі Я. Гурвіч, Л. Любошиць, Я. Кубелик, Я. Коціан. Вдалося знайти відомості лише про один виступ віолончеліста: у 1912 р. відбувся концерт одного з перших випускників Херсонського музичного училища І. Стучевського.

Також за матеріалами газети ми дізнаємося, що незмінною популярністю у херсонців користувалися виступи піаністів: Й. Сливинського (1911), А. Фельдблюмт (1913), Л. Розенблюма (1914). З великим успіхом 4 лютого 1914 р. пройшов концерт О. Скрябіна.

На шпальтах газети були розміщені замітки про виконавців камерної музики: піаніста Д. Клімова та співачки М. Полянкевич-Орехової (1910), скрипаля-віртуоза Є. Крейновича та піаністки С. Складарської (1910), піаніста О. Фельдштейна в ансамблі з місцевим скрипалем Г. Каржинеровим (1910).

Представлені у хроніці гастрольних подій і концерти симфонічної музики – зокрема, неодноразово й незмінно з тріумфом виступав Полтавський симфонічний оркестр під орудою Д. Ахшарумова (листопад 1909, квітень 1910, грудень 1911 рр.).

Як повідомляє газета «Копійка», у травні 1911 року в Херсоні відбулася виставка картин сучасного мистецтва за сприянням В. Іздебського, де було представлено 250 картин мистецтва. «Салони» В. Іздебського, які були першими найбільшми на теренах Російської імперії експозиціями сучасного мистецтва, стали особливо значущими для формування нової генерації українських художників у 1909–1911 р.р. і зіграли величезну роль у розвитку російського мистецтва. Публіка мала можливість познайомитися на цих виставках не тільки з роботами зарубіжних художників, але і

співвітчизників. У громадян виставка викликала доброзичливі відгуки. З номера в номер видання захоплювалися тим, що “Салон” зацікавив херсонську публіку: “Виставку відвідало близько тисячі осіб. Для нашого міста ця цифра є винятковою” [3, с.23].

У цій же рубриці розміщувалися невеликі за обсягом відгуки про театральні вистави.

Представляє інтерес газетна рубрика «Фельетон», де розміщувались як маленькі фейлетони херсонських авторів, так і великі за обсягом фейлетони російських журналістів.

У газеті друкувалися вірші місцевих авторів під псевдонімами. Наприклад, у «Херсонській газеті - копійці» від 27 серпня 1910 року був надрукований вірш про місто Херсон:

Кто хочет знать наш град Херсон?

Каким добром обилен он...

Девицы наши любят спорт,

А дамы едут на курорт,

Мужчины карты уважают,

Сидеть у Винкерса не прочь

И с шансонетками всю ночь

Хандру всю с ними убивают... Підпис «Дядя Дон» [2, с.3].

Для зворотнього зв'язку з читачами існували рубрики «Письмо в редакцию» и «Почтовый ящик». В рубриці «Письмо в редакцию» розміщували різноманітні листи читачів – відгуки про прочитаний матеріал, листи-звернення до влади, про наболілі питання.

Газетна рубрика «Почтовый ящик» - це своєрідний мобільний зв'язок на початку ХХ століття. Саме тут редактор-видавець звертався до авторів, які надіслали свої матеріали до редакції: в одних випадках авторам було відмовлено в розміщенні наданих матеріалів на шпальтах газети, в інших – авторам пропонували прийти за гонораром у визначений час.

У газеті були виділені спеціальні рубрики «Местная жизнь», «Происшествия в Херсоне» и «Отблески дня», що висвітлювали основні події міста.

У рубриці «Местная жизнь» розміщувались матеріали про цікаві події у Херсоні: відкриття шкіл, читання лекцій у Міській аудиторії, влаштування самодіяльних вистав.

Окрему і дуже важливу роль у процесі формування міського соціокультурного середовища відіграє дозвілля мешканців міста, способи його проведення та інфраструктура розваг. Наприклад, завдяки газетним матеріалам можна дізнатися про те, що у районі Забалка у 1912 році функціонував відкритий сад з романтичною назвою «Отрада». При ньому існували невеликі за кількістю учасників драматичні трупи, до складу яких входили звичайні робітники, які були закохані в театральне мистецтво і ввечері влаштовували свої репетиції або вистави. 22 квітня 1912 року у газеті було розміщено повідомлення про те, що ведуться переговори з оркестром Модлинського полку з приводу участі у виставах самодіяльного забалківського театру. Ось як розповідає про наступні події херсонська газета «Копійка» від 27 травня 1912 року: «Сегодня

состоится большое гулянье. На летней сцене украинской труппой Лидина-Днепровского будет поставлена известная Малорусская пьеса Карпенко-Карого «Безталанна» – драма в 5-ти действиях. На открытой площадке – танцы» [7, с. 4].

А вже через декілька днів, 3 червня, у газеті представлена нова інформація, що в цей день «відбудеться народне гуляння»: «На открытой сцене украинской труппой Лидина-Днепровского предъявлена будет известная малорусская пьеса «Жыдивка-Выхрестка». В заглавной роли Сарры выступит артистка И.Ц.Модзалевская. Для публики в саду качели, гигантские шаги и танцевальная площадка» [8, с. 3].

У газеті наведені й інші факти з життя цього району міста. Наприклад: у залі товариства «Опора» правління товариства «Народна Допомога» влаштувала для 300 бідних дітей ялинку з безкоштовними солодкими подарунками та ще й з роздачею теплих речей (їх пожертвували заможні херсонці). У травні 1912 року розглядався протокол училищної комісії про побудову за рахунок короткострокового займу 4-класного міського училища на Забалці. А вже влітку через газетну публікацію городянам повідомили про те, що місцева амбулаторія переїхала до нового, спеціально побудованого для цих цілей приміщення, з новими меблями та обладнанням.

Представники трудящих, які були вихідцями із середовища бідного міщанства та селян інколи могли дозволити собі відвідувати циркові вистави, спостерігати за польотами аеропланів чи проводити безкоштовні прогулянки в садах.

Наприклад, наприкінці березня 1912 року у місцевій газеті «Херсонська газета – копійка» було розміщено оголошення:

«Въ понедѣльникъ 26 и во вторникъ 27 марта (пасхальная недѣля) въ 4 часа дня на спеціально устроенномъ аэродромъ между Губернской тюремой Богоугоднымъ заведеніемъ. ПОЛЕТЫ всемірно-извъстнаго авіатора УТОЧКИНА. Міровой рекордъ 137 и 138-ой неотмъненные полеты.

Полеты независимо отъ состоянія погоды будутъ совершены БЕЗОТЛОГАТЕЛЬНО. Во избъжаніе скопленія публики у кассъ аэродрома открыта продажа билетовъ въ городъ: въ книжномъ магазинъ М.О.Шаха и въ мануф. маг. Н-ки В.Т.Пташкова и въ дни полетовъ съ 2-хъ час. дня до окончанія въ кассахъ аэродрома.

Число билетовъ ограничено...» [6, с.3].

Уже 8 квітня Уточкін піднявся в повітря з пасажиркою – ім'я відважної херсонки залишилось невідомим. Ось як ці події описуються в місцевій газеті: "Пассажир оказался пассажиркою, которая хотела испытать неведомое до сих пор ею ощущение и подъем. Дама сняла шляпку и уселась на аппарат также спокойно, точно она села, в кресло, своего будуара. Ни капли волнения и страха перед чем-то неведомым" [4, с.3].

Усе ж найпопулярнішими серед простих херсонців зазвичай були практичні організаційні форми дозвілля (вуличні ігри, кулачні бійки), що неабияк відбивалося на їх вихованні та відділяло від «високої» культури еліти суспільства.

На початку ХХ століття в Херсон прийшла мода на дачний відпочинок. Незабаром залишити сім'ю на літо в місті вважалося верхом непристойності і свідчило про великі фінансові труднощі у сімейства. З квітня по вересень херсонські газети рясніли оголошеннями про здачу дач у Голій Пристані, Олешках (нині Цюрупинськ), Скадовську, ну і для самих заможних - в Одесі. Один з

кореспондентів видання цікаво описав початок літа 1911 року в Голій Пристані: «На улицах уже можно часто увидеть почтенных матрон, озабоченно переходящих со двора во двор, где только наклеена бумажка примерно с такой надписью: "Отдается квартира в наем на летний сезон, с садом". "Боже мой, не будет ли здесь скучно моей Анечке? Она привыкла погулять, а здесь такая глушь..." - говорит шустрая мамаша голопристанцу, владельцу дачи. Последний ухмыляется: "Ха-ха, у нас не весело? Да им отбою от кавалеров не будет. У нас тут летом и гимназисты, и коммерсанты, и студенты, и прочие, а вы "скучно"» [3, с.2]. Ціну за житло запитували, як правило, втричі більшу від існуючих, а потім починався торг. Після укладання усної угоди і домовленості про час, коли майбутні дачники заїдуть, господар дачі, як правило, проводив коротку екскурсію по околицях з метою ознайомлення з визначними пам'ятками.

Отже, газета «Копійка» інформувала своїх читачів про заходи, які організовувалися у сфері дозвілля, відкриття культурно-просвітницьких закладів, висвітлювала життя мешканців міста. Херсонська газета «Копійка», що кваліфікувалася як щоденна, безпартійна, суспільно-літературна та комерційна газета, містила рецензії, світські плітки, приватні оголошення, рекламні матеріали, матеріали про життя мешканців міста й була розрахована на масового читача.

ЛІТЕРАТУРА

1. Слабченко М.О. Гастрольно-концертне життя Херсона кінця XIX – початку XX століть як чинник соціокультурного розвитку міста / М.О. Слабченко // Теоретичні та практичні питання культурології. – Мелітополь, 2009. – Вип. XXVI. – С. 7 – 13.
2. Херсонская газета «Копейка». – 1910. – 27 августа. – С. 3
3. Херсонская газета «Копейка». – 1911. – 21 мая. – С. 2.
4. Херсонская газета «Копейка». – 1912. – 8 апреля. – С. 3.
5. Херсонская газета «Копейка». – 1912. – 22 апреля. – С. 3.
6. Херсонская газета «Копейка». – 1912. – 30 марта. – С. 3.
7. Херсонская газета «Копейка». – 1912. – 27 мая. – С. 4.
8. Херсонская газета «Копейка». – 1912. – 4 июня. – С. 3.